

Jeanne Prisser bericht over wat zich afspeelt in de voorhoede van de beeldende kunst. Deze week: verdieping zoeken in het versterven van mens en dier en in een galerie annex stemlokaal kunst kijken tussen referendumgangers.

Sara Bjarland, *Ball of Queens*, in Kunstfort Vijfhuizen.

Vijfhuizen, 6 april

En de bijen dan? Wie stemt er op de bijen? Mag ik, nu we toch bezig zijn, een referendum in het leven roepen ten behoeve van die nuttige kriebelaars? *Jamais* zou ik zo'n infantiel matrozenhoedje opzetten, maar gaat het om manipuleren en zuigen dan heb ik de laatste jaren best wat opgestoken. Willen we minder of meer bijen? Ik roep toeter het laatste; niet omdat ik weet waarover het gaat, maar omdat ik ergens heb gehoord dat bijen er alleen maar bij willen horen. En dat moeten we niet willen verbieden met z'n allen.

Het was woensdag referendumdag en u begrijpt dat ik in vertwijfelde toestand naar Kunstfort Vijfhuizen toog. Zou ik wel, zou ik niet - stempas en paspoort zaten voor alle zekerheid in de handtas. *The Prophecy of Bees* heette de tentoonstelling alhier. De mysterieuze bijensterfte, die wetenschappers al jaren kopzorgen bezorgt, was als uitgangspunt genomen voor een groepsexpositie met mooi werk van onder anderen Maartje Korstanje en Sema Bekirovic over de kwetsbaarheid van de natuur en de relatie tussen mens en dier. Ook al zo'n onderwerp dat door de meesten van ons als bijzaak wordt beschouwd.

Niet dat deze tentoonstelling daarin meteen verandering zou kunnen brengen. Welnee: veel te genuanceerd en verfijnd voor hen met een wij-zij-wereldbeeld. Die zouden rechtsomkeert maken bij het zien van Melanie Bonajo's film over het geestverruimende gebruik van de drug ayahuasca, die het verschil tussen mens en natuur tijdelijk opheft en

aantoont dat wij ondanks al onze denkkraft nog altijd deel uitmaken van die natuur. Waardoor we net zo sterk en net zo kwetsbaar zijn.

Het mooiste werd die gedachte verbeeld door Janis Rafailidou en Sara Bjarland. De eerste maakte een indrukwekkende film over twee bebaarde mannen die zwijgend dierlijke kadavers delven en uiteindelijk (spoiler alert) zelf als dode beesten eindigen tussen de bloedrode papavers. De tweede ontroerde me met haar eenvoudige, maar doeltreffende opnamen van langzaam verstervende insecten, hulpeloos op hun ruggetje met schokkende pootjes in de lucht. Ik zat op mijn hurken in een donker gangetje te kijken en werd ineens zo rustig.

Natuurlijk, dacht ik. We kunnen zoemen wat we willen en beestjes vertrappen alsof het niets is, maar op het laatst gaan we allemaal op deze manier. Dan liggen we ergens langs de kant van de weg en groeien er bloedrode papavers uit de grond. Bij de één net wat meer dan bij de ander.

Arnhem, nog steeds 6 april

Opgekikkerd reed ik door naar Arnhem. Er was nog tijd, het was nog lang geen negen uur. En hoe was het mogelijk: waar ik galerie Plaatsmaken verwachtte, trof ik een stemlokaal. Geen performance, bittere ernst. Drie mannen van zekere leeftijd zaten achter een tafel met dropjes en papierwerk. Hun uitzicht: twee stemhokjes, plompverloren geplaatst voor twee gouaches van Erik

Mattijssen. Gelukkig hingen er nog meer.

Mijn aanwezigheid verwarde de mannen: 'Dus u komt niet om te stemmen?' De kunst, o ja - daar hadden zij al even naar kunnen kijken. 'Ik vind het veel van hetzelfde', zei een van hen. 'Misschien is het allemaal van dezelfde kunstenaar', opperde een ander. Ik probeerde tussenbeiden te komen: ja, natuurlijk is dit allemaal van dezelfde kunstenaar en hij maakte het na twee reizen, naar Noordwest-Ierland en naar Calcutta. Maar er kwam een stemmer binnen.

Dus keek ik zelf. Erik Mattijssen werkt op papier met gouache, pastelkrijt en potlood. In India zag hij felgekleurde torens van plastic manden, bakjes, pannen en andere koopwaar. In Ierland verzamelde hij juist verbleekte jerrycans, stenen en lege flessen. Uit de Ierse gouaches lijkt de kleur dan ook weggetrokken, terwijl de werken die hij op Calcutta baseerde van de muur knallen. Elk kleurvlak is plat, alsof het is opgeplakt. Dat deed me denken aan de gigantische doeken van de Amerikaan Jonas Wood, die ik vorig jaar zag. Wood is onbetaalbaar, de prijzen van Mattijssen vielen mee.

Daar dacht een van de stembureau-mannen anders over: 'Het is veel geld, je moet er maar van houden.' Een vrouw die net het pand wilde verlaten ging met hem in discussie. 'Dat is met alles zo', zei ze wijs. 'Sommige men-

Erik Mattijssen, *El Paraiso*, in galerie Plaatsmaken in Arnhem.

sen gaan voor 500 euro uit eten of hebben een heel dure auto.' Dat moest de man beamen. 'Ik heb zelf een heel dure vrouw', zei hij.

Ongevraagd ontpopte hij zich tot mijn rondleider. We keken naar een spectaculaire gouache die een furniturewinkel weergaf. Knoopjes, klosjes, lintjes, bolletjes wol, naaigaren, drukknopjes. Een snoepwinkel die me even terugbracht naar m'n eigen gênante pogingen tot huisvlucht. Mijn rondleider wees op de stof rechtsboven. 'Dat is waar ze kilts van maken', zei hij. Hij had er een boekje over. 'Als je goed kijkt en je erin verdiept, blijken ze allemaal verschillend te zijn. En allemaal iets anders te betekenen.' Met kunst is het precies zo, had ik willen zeggen. Maar er kwam een stemmer binnen. Ik reed terug naar huis en deed wat ik moest doen.